

Asia: VN/13193/2025

Lausuntopyyntö: luonnos valtioneuvoston asetukseksi vesihuollosta

Lausunnonantajan lausunto

1 § Soveltamisala

-

2 § Kunnan vesihuoltosuunnitelman sisältö

Vesihuoltosuunnitelmalta edellytettävä vähimmäisisältö on kirjoitettu asetuksessa melko suppeaksi ja yleispiirteiseksi, ja näin vaikuttaa olevan myös esittelymuistion perusteella. Keskeisimmät suunnitelmaan sisällytettävät asiat olisi Etelä-Savon ELY-keskuksen (myöhemmin lausunnossa ELY-keskus) näkemyksen mukaan syytä kirjoittaa asetukseen konkreettisemmin auki. Yksinomaan esittelymuistion - joka myös on tällä hetkellä hyvin suppea - varaan sisällön tarkentamista ei ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tulisi jättää.

Erityisen merkittävänä ongelmana ELY-keskus näkee sen, että vesihuoltosuunnitelman sisällössä näytetään keskittyvän lähinnä nykytilan kuvaukseen. Vesihuoltosuunnitelma toteuttaa osaltaan ehdotetun vesihuoltolain 5 a §:ää, jossa säädetään kunnan vesihuollon kehittämisestä. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kunnan vesihuoltosuunnitelman tulisi käsitellä suurella painoarvolla juuri vesihuollon kehitystarpeita tulevaisuudessa.

Esittelymuistion mukaan asetuksen 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaiseen yhteenvetoon vesihuollon järjestämisestä kuuluisi tieto vesihuoltolaitosten toiminta-alueista kunnan alueella, ja suunnitelmassa olisi myös mahdollista (ei edellytyksenä) kuvata suunnitelmia tulevaisuudessa mahdollisesti hyväksyttäväksi tuotavista toiminta-alueista tai toiminta-alueiden laajennuksista. ELY-keskus pitää vesihuollon kehittämisen yhtenä tärkeimpänä tavoitteena sitä, että kehittämissuunnitelman pohjalta voidaan alueellisesti ja ajallisesti täsmentää kunnan velvollisuutta vesihuollon järjestämiseen, vaikka oikeudellisesti sitovat päätökset tehdäänkin vasta toiminta-alueista päätettäessä. Vesihuollon kehittämiseen sisältyvän vesihuoltosuunnitelman tulisi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan muodostaa johdonmukainen jatkumo kehittämisen suunnittelusta yksittäisiin toiminta-aluepäätöksiin. ELY-keskus pitää perusteluna, että suunnitelmasta tulisi näin ollen käydä olemassa olevien toiminta-alueiden ohella ilmi alueet, joilla suurehko asukasjoukon

tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt arvioidusti edellyttävät kunnalta järjestämisvelvollisuuden täyttämistä, sekä alueet, joilla toteutunut tai suunniteltu yhdyskuntakehitys edellyttävät arvioidusti toiminta-alueen hyväksymistä. Kunnan vesihuoltosuunnitelmassa voi olla tarpeen käsitellä myös alueita, joilla toiminta-alueita harkitaan supistettavan. Lisäksi suunnitelmasta olisi perusteltua käydä ilmi kunnan näkemys siitä, miten ja milloin järjestämisvelvollisuus tullaan tunnistetuilla alueilla täyttämään.

Lisäksi ELY-keskus katsoo, että vesihuoltosuunnitelmassa olisi perusteltua tarkastella ainakin kunnan ja vesihuoltolaitosten välisiä yhteistyömuotoja ja vesihuollon organisoinnin kehitystarpeita, kuten vesihuolto-osuuskuntien välisen yhteistyön lisäämistä, vesihuolto-osuuskuntien yhdistymismahdollisuuksia taikka niiden mahdollista liittymistä kunnalliseen vesihuoltolaitokseen.

3 § Omaisuudenhallintasuunnitelman sisältö ja ajan tasalla pitäminen

Luonnostellun 1 momentin 1 kohdan mukaan omaisuudenhallintasuunnitelman tulee sisältää kuntotutkimussuunnitelma, joka edelleen sisältää tiedot vesihuoltolaitoksen omaisuudesta. Vesihuoltolaitoksen omaisuuden tunnistaminen ja listaaminen on omaisuudenhallinnan tärkeimpiä lähtökohtia, jonka vuoksi ELY-keskus esittää harkittavaksi, että vesihuolto-omaisuuden listausta korostettaisiin esimerkiksi niin, että se olisi mainittu momentissa omana erillisenä kohtanaan.

4 § Varautumissuunnitelman sisältö

ELY-keskus esittää, että säännöksen 1 momentin 9 kohdassa huomioitaisiin myös ympäristönsuojelulain (527/2014) 15 §:n mukainen ennaltavarautumisvelvollisuus ja ennaltavarautumissuunnitelma. Ympäristönsuojelulain ennaltavarautumisvelvollisuudella on vesihuollon kannalta merkitystä erityisesti jätevedenpuhdistamoiden kautta. Säännöksessä voisi myös olla perustellumpaa säätää varautumissuunnitelman yhteensovittamisesta - vrt. hyödyntäminen - säännöksessä tällä hetkellä mainittuihin suunnitelmiin sekä ympäristönsuojelulain 15 §:n mukaiseen varautumiseen. ELY-keskus pitää tarkoituksenmukaisena, että samalla suunnitelmalla täytettäisiin sekä vesihuoltolain mukaisen varautumissuunnitelman että ympäristönsuojelulain 15 §:n mukaisen varautumissuunnitelman vaatimukset.

Lisäksi ELY-keskus esittää 1 momentin kohtaan 5 tarkentavaa muutosta siten, että suunnitelmassa tulisi esittää vähintään "toimenpiteet poikkeamiin ja häiriötilanteisiin vastaamiseksi, torjumiseksi ja lieventämiseksi toimintakorttien muodossa, mukaan lukien kuvaus poikkeaman aikaisen palvelun järjestämisestä, kuvaus poikkeamasta palautumiseen ja tarvittavat yhteistyötahot poikkeamakohtaisesti."

5 § Vesihuoltolaitoksen toiminta palveluiden turvaamiseksi

ELY-keskus esittää harkittavaksi, että henkilövarausten tekemisen ohella pykälässä säädettäisiin myös mahdollisten kalustovarausten tekemisestä. Ajoneuvojen ja työkoneiden varauksissa ELY-keskukset huolehtivat julkishallinnon ja julkishallinnolle alihankintana palveluita tuottavien yritysten merkitsemisen HVO Extranet ATV osioon. Huoltovarmuuskriittinen yritys voi ilmoittaa kuljetusverkostonsa samaan tapaan HVO Extranet ATV osioon. Ks. www.puolustusvoimat.fi/asiointi/henkilovaraukset

6 § Vesihuollon poikkeamasta ilmoittaminen

Ehdotetun vesihuoltolain 15 b §:n 1 momentissa säädettäisiin, että vesihuoltolaitoksen tulisi ilmoittaa viipymättä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle poikkeamasta, joka voi merkittävästi häiritä tai merkittävästi häiritsee vesihuoltopalvelujen tarjoamista. Asetukseen kirjatussa säännöksessä asia on muotoiltu siitä lähtökohdasta, että säännöksessä määritellään se, milloin poikkeama on merkittävä. Vesihuoltolakiin ehdotetussa säännöksessä ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan ole sidottu merkittävään poikkeamaan, vaan poikkeamaan, jolla on tiettyjä merkittäviä vaikutuksia. Selkeyden vuoksi ELY-keskus esittää, että asetuksessa asia esitettäisiin esimerkiksi seuraavan kaltaisesti: "Poikkeama voi merkittävästi häiritä tai merkittävästi häiritsee vesihuoltopalvelujen tarjoamista silloin, kun [...]"

Lisäksi ELY-keskus kiinnittää säännöksessä huomiota siihen, että poikkeamasta ilmoittamisen velvollisuus riippuu vahvasti vesihuoltolaitoksen asiakkaiden määrästä. Juuri ja juuri vesihuoltolaitoksen määritelmän täyttävän laitoksen osalta poikkeamasta, joka häiritsee tai voi häiritä 25 asiakkaan vesihuoltopalvelua, tulee ilmoittaa. Vastaavasti >10 000 asiakkaan vesihuoltolaitoksen ei tarvitsisi ilmoittaa poikkeamasta, joka häiritsee 4999 asiakkaan vesihuoltoa. Poikkeamasta ilmoittamisen velvollisuus riippuu siis merkittävästi laitoksen asiakkaiden määrästä, eikä näin ollen ole vaikutustensa osalta yhdenmukainen. Toisaalta suurten laitosten osalta ilmoituksen tekemiseen velvoittavan poikkeaman määrittelyssä lienee perustelua sisällyttää suhteellisen määritelmän (esim. 50 % asiakkaista) ohella absoluuttinen asiakkaiden määrä, koska suhteellinen määrittely (50 %) johtaisi esimerkiksi 100 000 asiakkaan laitoksessa siihen, että vasta 50 000 asiakkaan vesihuoltopalvelun häiriintymisestä tulisi ilmoittaa. Yksinomaan absoluuttiseen asiakasmäärään (esim. 5000 asiakkaan palvelun häiriintyminen) sidottu ilmoittamisvelvollisuus johtaisi puolestaan siihen, että pienet laitokset jäisivät mahdollisesti kokonaan poikkeamasta ilmoittamisen velvollisuuden ulkopuolelle, mikäli asiakasmäärä säädetään korkeaksi.

7 § Asiakkaalle toimitettavat tiedot

-

8 § Tietojen välittäminen talousveden loppukäyttäjälle

-

9 § Vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksessa kuvattavat tunnusluvut

Säännöksen 1 momentin 2 kohdassa säädetään, että tunnuslukujen tulee sisältää tieto myydyn ja vastaanotetun jäteveden määrästä. Kohdasta ei käy ilmi, sisältyykö määriin ainoastaan verkostoon liittyneille asiakkaille myyty vesi ja asukkailta vastaanotettu jätevesi, vai huomioidaanko myös muille vesihuoltolaitoksille myyty vesi tai niiltä vastaanotettu jätevesi. Säännöstä olisi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tarpeen tältä osin tarkentaa, ja mahdollisesti eriyttää verkostoon liittyneet henkilöasiakkaat ja muut vesihuoltolaitokset omiksi kohdikseen.

Säännöksen 1 momentin 4 kohdan mukaan tunnuslukujen tulisi sisältää tieto verkostojen laskuttamattoman veden määrästä. ELY-keskus esittää, että tunnuslukuihin tulisi sisällyttää laskuttamattoman veden lisäksi tieto myös laskuttamattomasta jätevedestä. Lisäksi ELY-keskus esittää harkittavaksi, että kohdassa 4 ilmoitettava laskuttamaton vesi ja jätevesi ilmoitettaisiin sekä

kuutiomääränä että suhteellisena prosenttiosuutena. Suhteellinen prosenttiosuus on saatavissa suoraan Veeti-järjestelmästä sen jälkeen, kun tiedot on viety järjestelmään.

10 § Vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavat tiedot

-

Liitteet 1, 2 ja 3

Liitteen 3 kohdassa "Talous- ja energiatietoja" vesihuollon tietojärjestelmään esitetään toimitettavaksi "Muut taloustiedot". Kohdan perusteella ei ole selvää, mitä tietoja tietojärjestelmään toimitettavaksi kyseisen kohdan perusteella edellytetään.

Muu palaute asetusluonnokseen

Vesihuoltolaitosten tulee jo nykyisin laatia useita suunnitelmia eri lakien nojalla. Ehdotetussa vesihuoltolaissa uutena suunnitelmana säädettäisiin omaisuudenhallintasuunnitelmasta, ja varautumissuunnitelma korvaisi osaltaan aiemman suunnitelman häiriötilanteisiin varautumisesta. Omaisuudenhallintasuunnitelma sisältäisi kuntotutkimussuunnitelman, kunnossapitosuunnitelman, pitkän aikavälin investointisuunnitelman sekä pitkän aikavälin taloussuunnitelman. Vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelmaan sisältyisi puolestaan viestintäsuunnitelma. Asetukseen sisältyy lisäksi viittauksia eri lakien mukaisten suunnitelmien huomioon ottamisesta ja yhteen sovittamisesta. Suunnitelmien moninaisuus aiheuttaa jo nykyisin käytännössä haasteita pysyä selvillä siitä, mitkä asiat tai suunnitelmat tulee kuhunkin suunnitelmaan sisällyttää. Erilaiset ehdotetut suunnitelmaviittaukset voivat lisätä tätä epäselvyyttä käytännössä. Ehdotettuja säännöksiä voisi jossain määrin selkeyttää se, että omaisuudenhallintasuunnitelmaan ja varautumissuunnitelmaan ei edellytettäisi sisällytettäväksi erillisiä suunnitelmia mainituista sinällään tarpeellisista aiheista, vaan omaisuudenhallintasuunnitelmassa ja varautumissuunnitelmassa edellytettäisiin - ilman eri suunnitelmaa - käsiteltäväksi ehdotetussa asetuksessa mainitut asiat.

Lammila Jyrki
Etelä-Savon ELY-keskus

Huttunen Aki
Etelä-Savon ELY - Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue,
vesihuoltopalvelut-yksikkö